

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.11>

УДК 330.34:330.8

В. Л. Осецький,

д. е. н., професор, професор кафедри економічної теорії, макро- та мікроекономіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5104-1070>

О. В. Кирильчук,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії, макро- та мікроекономіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1463-3952>

ІНСТИТУЦІЙНІ ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

V. Osetskyi,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv

O. Kyrylchuk,

PhD in Economics, Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv

INSTITUTIONAL ELEMENTS OF THE INNOVATION SYSTEM OF UKRAINE

Інституційна система України зберігає залишки централізованого управління, спрямовані на побудову складної ієрархії бюрократичних зав'язків. Така інституційна структура інноваційної системи є неефективною. Розвиток

інституційних елементів інноваційної системи передбачає створення сприятливого бізнес-середовища, розробку норм права та узгодження дій економічних суб'єктів на всіх етапах інноваційного процесу.

Визначено, що інноваційно-технологічний стан держави України є нестабільним через низький рівень розвитку кластерів; відсутність мотивації у державних організацій купувати нову технологічну продукцію та ін. Після широкомасштабного вторгнення бізнес-середовище різко погіршилося, тому більшість малих та середніх підприємств зовсім відмовилися від інновацій.

Економічна модернізація країни передбачає технологічні перетворення в економіці та розвиток інституцій інноваційної системи шляхом інституційних змін. В інституційній структурі інноваційної системи виокремили такі підсистеми, як: економічна, організаційна, регулятивна, технологічна та культурологічна. Запропонували заходи підвищення ефективності інституційної структури з метою створення та практичної реалізації інновацій.

The transformation of scientific knowledge into innovation means the emergence of certain relations between innovative enterprises, investors and innovators. Such a relationship defines the state of development of the innovation sector as a whole. The institutional system of Ukraine still keeps the remnants of centralized management aimed at developing a complex hierarchy of bureaucratic ties. Such institutional structure of the innovation system is inefficient. The development of institutional elements of the innovation system focuses on ensuring favorable business environment, developing legal norms, and coordinating activities of economic entities at all stages of the innovation process.

It has been found that the innovation and technological state of Ukrainian is unstable. Low level of cluster development; lack of motivation of state organizations for purchasing new technological products; small share of enterprises ready to accept and implement innovations in their production process were the reasons for the slow development of innovation before the launch of Russian aggression against Ukraine.

After the full-scale invasion, business environment dramatically deteriorated, so most small and medium-sized enterprises completely abandoned innovations.

Economic modernization of the country implies technological transformations in the economy and the development of the innovation system institutions through institutional changes. The institutional structure of the innovation system covers the following subsystems: economic, organizational, regulatory, technological, and cultural. Measures to improve the efficiency of the institutional structure in order to generate and implement innovations were proposed.

The competition of innovations can become a strong incentive for the emergence of all-new results with high commercial potential that can fully meet the socio-economic needs of society. The priority missions of the innovation policy in Ukraine are to create favorable conditions for the development of innovation processes; direct financial resources to important scientific discoveries; reduce the risk of private companies in the innovation process; and implement government programs aimed at supporting innovative investors, etc.

Ключові слова: *інновації, інноваційна система, структура, інституції, інституційні зміни.*

Keywords: *innovations, innovation system, structure, institutions, institutional changes.*

Постановка проблеми. В процесі перетворення наукового знання в інновацію виникають певні відносини між інноваційними підприємствами, інвесторами і новаторами. Саме вони характеризують стан розвитку інноваційної сфери в цілому. Інституційна система України не змогла повністю подолати залишки централізованого управління, спрямовані на побудову чіткої ієрархії бюрократичних зав'язків, а не сприяння розвитку приватної ініціативи креативних винахідників та інвесторів. Успіх здійснення інноваційної діяльності та можливість виконання отриманих контрактів залежать від особистої приналежності економічного суб'єкта до провладного кола. Відсутність сприяння

політичній стабілізації суспільства, блокування природного механізму дії ринкової конкуренції, порушення прав власності стали основою неефективної інституційної системи. Інституції регуляторного середовища перебувають у тривалому періоді адаптації до ринку. У воєнний період лише збільшилися ризики неповернення вкладених інвестицій, відсутні гарантії безпеки та успішності ведення інноваційної діяльності. Це об'єктивно потребує теоретичного аналізу сутності інституційної структури інноваційної системи та подальшого вивчення її впливу на зміну вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У роботах українських вчених В. Базилевича, Н. Гражевської, В. Жаворонкова, В. Осецького, Т. Писаренко, В. Сіденка, та інших науковців висвітлюються особливості формування та розвитку інститутів інноваційної сфери. Недостатня ефективність механізму ринкового регулювання інституційного середовища потребує ліквідації негативних явищ у його функціонуванні з метою комплексного розв'язання проблем становлення інститутів інноваційної системи в економіці, постійно дискутуються питання стосовно побудови ефективної інституціональної структури інноваційного розвитку, тому виникає потреба у її більш детальному вивченні.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення сутності інституційної структури інноваційної системи в ринкових умовах, характеристика її стану та визначення проблем розвитку інновацій в Україні у воєнний час, обґрунтування пріоритетів інноваційного розвитку шляхом впровадження інституційних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вважаємо, що фундаментальною основою функціонування інноваційної системи країни є сформовані та ефективно діючі стійкі форми організації діяльності господарюючих суб'єктів в економічній системі, тобто соціальні, економічні і політичні інститути. Правове та організаційне закріплення тих чи інших соціальних відносин господарюючих суб'єктів обумовлює “правила гри”, за якими діють всі учасники інноваційного

процесу. Тому дія інституційних чинників економічних відносин спрямована на “заміну спонтанної, непередбачуваної дії, поведінки господарюючих суб’єктів передбачуваним, впорядкованим, організованим, нормативним, регульованим шляхом закріплення соціально-економічних статусів і ролей, цінностей і норм, організації контролю” [1, с. 9].

Інституціоналізація у сфері інновацій передбачає підготовку суб’єктів інноваційної діяльності і норм політичної влади, що врегульовують економічні відносини обміну та інститууються шляхом прийняття конкретних правових актів. Результатом процесу інституціоналізації можна вважати створення чіткої структури, схваленої більшістю учасників інноваційного процесу [2]. Такою структурою є національна інноваційна система.

Національна інноваційна система (далі – НІС) являє собою сукупність взаємопов’язаних господарських суб’єктів (підприємств, наукових установ, інвестиційних фондів та ін.) та інститутів (правових, законодавчих, фінансових, соціальних), що взаємодіють в процесі виробництва, розподілу і використання знань, і конкурентоспроможних технологій, спрямованих на реалізацію стратегічних цілей сталого розвитку економічної системи в межах національних кордонів і сприяють підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному рівні її суб’єктів (підприємств, регіонів, галузей, країни в цілому) [3, с. 87].

НІС охоплює мережу пов’язаних між собою інституцій в державному і приватному секторах, які взаємодіють у виробництві, генерації, накопиченні, поширенні й використанні нових знань. В основі НІС України знаходиться освіта – фундаментальне підґрунтя зростання інновацій, якій притаманні доступність, якість, доступ до Інтернету, забезпеченість комп’ютерною технікою та ін. Домінуюче місце в НІС належить фундаментальній та прикладній науці, яка стала генератором інноваційних ідей та визначальником вектору щодо подальших розробок на вітчизняному ринку інновацій.

До складу НІС України належать такі підсистеми:

- науково-виробнича підсистема охоплює компанії, університети, науково-дослідні інститути, державні лабораторії, технопарки бізнес-інкубатори та ін.;

– інфраструктурно-забезпечувальна підсистема передбачає забезпечення інноваційних процесів шляхом організації діяльності правових, фінансових та соціальних інституцій, побудованих на ментальності, національних традиціях, політичних і культурних особливостях.

Структура інноваційної системи – це система взаємопов’язаних інституцій, які дозволяють створити сприятливе інноваційне середовище у вигляді норм права за допомогою економіко-правової регулюючої діяльності реальних суб’єктів влади. З нашого погляду, у структурі інноваційної системи доцільно виокремити наступні основні складові підсистеми: економічну, організаційну, регулятивну, технологічну та культурологічну.

Бажання досягнути світової конкурентоспроможності стало стимулом для багатьох країн щодо перегляду власних порівняльних переваг та можливостей їх використання. Розвинені країни світу досягають високих позицій на міжнародних ринках, впроваджуючи інновації та розробляючи високотехнологічні продукти. Інноваційний розвиток в Україні не можливий без “інституціоналізації впровадження новітніх технологій” [4, с. 236].

За даними Глобального інноваційного індексу, у 2023 р. Україна посіла 55 місце серед 132 країн, покращивши своє становище на 2 позиції порівняно з 2022 р., але погіршивши даний показник порівняно із підсумками 2021 р. на 6 позицій [5, с. 202]. Позитивні зміни обумовлені наявністю доступу до вищої освіти навіть під час воєнних дій, розвитком нематеріальних активів, у т.ч. об’єктів інтелектуальної власності, сприятливими умовами для продукування знань. Проте, з іншого боку, спостерігаємо і негативні прояви в економіці, які погіршують середовище для інноваційного розвитку, а саме: війна проти російської агресії, політична нестабільність, інституційні проблеми ведення бізнесу, несприятливий інвестиційний клімат, екологічна нестійкість.

Показники, які характеризують здатність до інновацій, є одним із важливих каталізаторів з вияву інноваційного потенціалу країни. Ще до початку воєнних дій інституційними перешкодами готовності виробничого сектору України до реалізації перспективних напрямів стратегічного розвитку, з точки зору інновацій

і технологій, визначено проблему низького рівня розвитку кластерів (87 позиція); відсутність стимулів державних організацій і установ купувати нову технологічну продукцію через низький рівень фінансування (72 позиція); мала частка підприємств та кількість підприємств, готових до сприймання і впровадження інновацій у свій виробничий процес, щоб повною мірою реалізувати цілі інноваційного розвитку (72 позиція); недостатній обсяг інвестицій компаній у нові технології (60 позиція) [6].

Таким чином, порівняння можливостей довоєнної України з потенціалом розвинених країн світу щодо продукування інновацій та розвитку економіки знань показали, що інноваційно-технологічний стан нашої держави є нестабільним та потребує здійснення заходів підтримки щодо посилення національних позицій на міжнародному ринку. Протягом останніх років Україна намагалася більш ефективно здійснювати виробничу, науково-технологічну та інноваційну діяльність, але постійно стикалася з існуючими правовими перешкодами, низьким рівнем фінансування науки, потребою розбудови або реформування інституцій інноваційної системи, що негативно впливає на її позиції у світових та європейських рейтингах розвитку.

Розвиток інновацій є головним інструментом вирішення економічних проблем, що постають перед суспільством. Загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) в Україні у 2020 р. становив 47526,2 млн грн, що майже вдвічі (на 22 665,1 млн грн) більше порівняно з 2018 р. (рис. 1). Це стало можливим завдяки збільшенню фінансування інноваційної діяльності за рахунок замовлень підприємств та організацій.

Загальний обсяг бюджетного фінансування стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій у 2021 р. становив 357,7 млн грн або 94,6% (у 2020 р. – 97,8%) у загальних обсягах бюджетного фінансування інноваційної діяльності та 107,2% порівняно з 2020 р. (333,9 млн грн або 125,6% порівняно з 2019 р. – 265,8 млн грн). Отже, динаміка фінансування стратегічних пріоритетів за 2019-2021 рр. є зростаючою [7, с. 6].

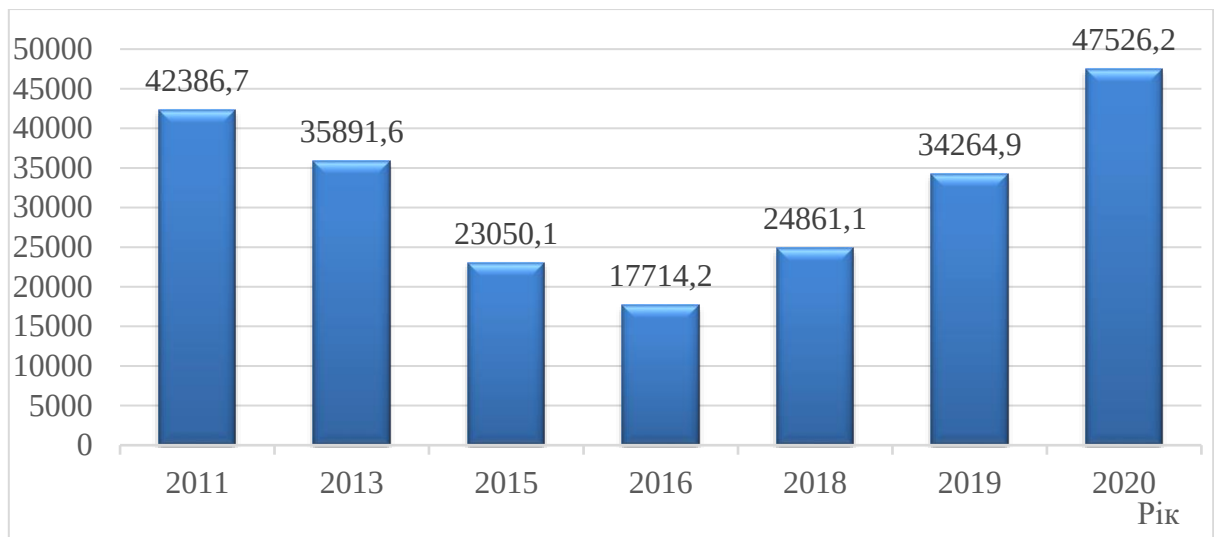

Рис. 1. Динаміка обсягу реалізованої інноваційної продукції в Україні у 2011 – 2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [8].

У 2021 р. проведення відкритих (несекретних) наукових досліджень і науково-технічних розробок (далі – ДіР) 22 розпорядників профінансовано із загального фонду державного бюджету на 7832,94 млн грн. Зокрема, НАН (59,2% від загального обсягу видатків на ДіР за пріоритетними напрямками), МОН (20,7 %), НААН (7,5%) та НАМН (6,4%). Виконувалося 5807 науково-технічних робіт, створено 12389 одиниць науково-технічної продукції (далі – НТП), з них впроваджено – 50,2% [8].

Руйнівний вплив інституційних пасток на національну економіку виявляється у збільшенні трансакційних витрат, погіршенні інвестиційного клімату, зростанні тіньового сектору економіки, зниженні рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та падінні добробуту населення [9, с. 8]. Після початку російської збройної агресії проти України у 2022 р. економічна ситуація значно погіршилася. Небезпека ведення бізнесу, підвищений ризик втрати своїх активів, логістичні труднощі, неможливість застрахувати активи на випадок форс мажорних обставин, загроза фізичного знищення майна, обмеження фінансування призвели до зниження інтересу у потенційних інвесторів та розробників щодо продукування інновацій.

Відповідно до результатів опитування більше 500 підприємств про стан

інновацій в квітні – травні 2023, проведеного Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, організованому спільно з Українським кластерним альянсом 22 травня 2023 р., для 31% опитаних підприємств запровадження інновацій є взагалі неактуальним тепер порівняно з 18% до війни, 42% підприємств зменшили витрати на інноваційну діяльність, 73% підприємств потребують довгострокових програм підтримки галузі, а 41% – фіскальні стимули для стимулювання інноваційної діяльності [10].

Якщо до повномасштабного вторгнення домінуючими перешкодами ведення інноваційної діяльності були обмеження через COVID-19, високий рівень конкуренції, проблеми ліквідності, несприятливий регуляторний клімат, то після 2022 р. серед найбільших проблем інноваційного бізнесу визначено низький попит та несприятливу політичну ситуацію. За таких умов зацікавленість до виробництва інновацій зберігають лише великі підприємства галузей машинобудування, металургії, хімічної промисловості, а середні та малі фірми часто відмовляються від інноваційної діяльності, зокрема у галузях виробництва будівельних матеріалів, поліграфічній, деревообробній, легкій та ін.

В сучасних умовах технологічний прогрес суспільства забезпечується еволюційним шляхом за рахунок різних визначальних факторів. Україна за часи незалежності розвивалася відповідно вектору постіндустріалізації шляхом випереджаючого розвитку третинного сектора – сектора послуг. Відбулося прискорення розвитку таких сфер як: надання транспортних, страхових, фінансових послуг, незначне посилення експорту високотехнологічних груп товарів (аерокосмічної, фармацевтичної, електротехнічної продукції, наукових приладів та ін.). Проте зміни, що відбулися, недостатні для економічного піднесення країни та відображають негативні прояви. Це проявляється збільшенням видобування ресурсів та пожвавленням торгівлі на фоні зменшення обсягу випуску продукції переробної промисловості та сільського господарства. Такі тенденції характеризують структуру економіки з домінуванням енергоємних, матеріаломістких виробництв, що повною мірою залежать від імпорту паливно-енергетичних ресурсів [11, с. 59].

У структурі обробної промисловості України спостерігаємо так званий “структурний реверс” – від виробництва машин до виробництва продуктів харчування. У 2022 р., як і у 2021 р., було профінансовано всі напрями затверджених галузевих пріоритетів. У структурі фінансування найбільша частка належить пріоритету “Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу” (156,6 млн грн або 62,8 % у загальному обсязі фінансування стратегічних пріоритетів, що на 55,6 млн. грн менше проти 2021 р.) [12, с. 9]. Найменший обсяг фінансування спрямовано за пріоритетом “Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики” (3,4 млн. грн, або 1,4 %). Позитивними соціально-економічними наслідками такої еволюції є “більш ефективне забезпечення попиту на ринку продовольства, покращення умов харчування населення ... та ін., проте відбувається процес структурного спрощення, послаблення потенціалу економічного зростання й розвитку” [13, с. 4].

Нині в Україні функціонують лише окремі, непов’язані між собою, елементи національної інноваційної системи. Порівняно із розвитком національних інноваційних систем розвинених країн світу, формування НІС України є слабким, несистемним, непріоритетним процесом розбудови національної економіки та суспільного життя загалом.

З метою регулювання розробки та впровадження державних інноваційних програм особливо важливим є питання вдосконалення законодавчої бази.

Недоліками існуючої організаційної структури управління інноваційними процесами є: дублювання управлінських функцій і завдань, низький рівень взаємозв’язку та координації між інституціями, низька частка капіталізації та комерціалізації результатів НДДКР.

Актуальною проблемою для України залишається використання можливостей технологічного навчання і становлення економіки, заснованої на знаннях. Державне регулювання інноваційної системи має бути спрямованим на налагодження взаємозв’язку між системою генерації знання, системою його застосування й державою з метою отримання інформації про стан, потреби і

перспективи розвитку суспільства тощо.

Отже, потреба здійснення інституційних змін в економіці зумовлена високим рівнем енерго- та матеріаломісткості виробництв, новими викликами світової економіки, необхідністю підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. Важливим фактором таких перетворень є впровадження інновацій, але держава відіграє пасивну роль в підтримці інноваційної діяльності в Україні.

Сучасна вітчизняна економіка належить до складних багатовимірних систем, тому її структура нестабільна, змінюється під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Економічна модернізація представляється як інноваційний процес, що здійснюється під впливом необхідних технологічних перетворень, які сприяють розвитку конкурентного середовища та суміжних інституцій. Базові структурні зміни є основними складовими в модернізації національної економіки [14, с. 367]. Структурні зміни супроводжуються прогресивними та депресивними змінами, які по-різному впливають на характер і темпи економічного зростання.

На сьогодні інноваційний розвиток вітчизняних підприємств є головною передумовою їх виживання, динамічного розвитку та виходу на міжнародні ринки у глобальному конкурентному середовищі. Важливим завданням збалансованої економічної політики України є визначення шляхів структурних перетворень та підвищення ролі впливу її інструментів на темпи економічного зростання.

На наш погляд, структурні зміни – це процеси зміни галузових, інституціональних, секторальних, регіональних, територіальних пропорцій між складовими елементами економічної системи.

Основними причинами структурних змін в економіці є “науково-технічний прогрес, суспільний поділ праці та її подальша спеціалізація, інноваційні цикли, розвиток відносин власності, економічна політика держави та зовнішньоекономічні зв’язки національних господарств. Структурні зміни в економіці є також наслідком появи нових продуктів, нових методів виробництва, освоєння нових ринків збуту і нових джерел сировини, зміною ринкової ситуації загалом. Тобто завжди має місце несталість, рухливість, позитивна чи негативна

динаміка економічного розвитку, що зумовлюється стихійним механізмом ринкової економіки, який не забезпечує рівновагу між попитом і пропозицією” [15, с. 48].

Сучасна економіка України демонструє певні досягнення у формуванні та розвитку інституційного забезпечення інноваційної системи, але для цього, зокрема, необхідно: ведення державного реєстру інвестиційних проектів; державна реєстрація інвестиційних проектів, що потребують державної підтримки; врегулювання питання формування та функціонування кластерів; реалізація програмних документів загальнодержавного та регіонального рівнів щодо розвитку ринку інновацій в Україні.

Формування економіки інноваційного спрямування є результатом інституційних змін, спрямованих на порушення інституційних основ функціонування неефективної системи, оскільки змінюються правила і норми економічної поведінки людей, їх пріоритети і цінності та побудову нових засад господарювання суб’єктів економіки. Головною метою інноваційної системи повинно стати подолання істотних деформацій і суперечностей, що є в суспільстві, створення базових передумов для сталого економічного розвитку, поступової інтеграції в європейські та світові процеси і структури. В умовах збільшення потреби у продукції військово-промислового комплексу пріоритетним стає розробка та впровадження воєнних технологій та озброєння, необхідних для ведення війни. Мають бути створені законодавчі та інші важелі впливу з боку суспільства, держави, економіки. Також слід істотно посилити інститути держави, всіх її структурних підрозділів, недостатній розвиток яких породив корупцію, формування глибокої тіньової економіки.

Таким чином, результати інституційних змін залежать передусім від того, наскільки глибоким було руйнування господарської системи у попередні роки. Створені інноваційні інституції успішно функціонують тільки тоді, коли не протидіють формуванню нових інституцій, або коли нові ефективніші інституції сприймаються економічними суб’єктами та змінюють старі. У іншому випадку,

перед країною постає складне завдання подолання наслідків такого реформування, що негативно впливає на інноваційний розвиток.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В результаті дослідження приходимо до висновку, що в умовах ринкової трансформації формування ефективної системи інституційних елементів інноваційної системи виконує досить важливу роль, визначаючи та закріплюючи соціально-економічні норми, правила, статуси і ролі з метою забезпечення сприятливого середовища для активізації інноваційної діяльності. В умовах воєнного стану активізація інноваційного процесу є одним із визначальних факторів майбутньої Перемоги. Для стимулювання економічних суб'єктів та зменшення ризиків, пов'язаних з несприятливим бізнес-кліматом, є нагальна потреба у державній підтримці всіх учасників інноваційної діяльності. Охоплюючи систему управління даною сферою з економічної, організаційної, нормативної, технологічної та соціокультурної позицій, інноваційна система сприятиме створенню комплексної системи розвитку економіки на якісно новому рівні, підвищенню економічної та воєнної конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Література

1. Миронов Ю.Б., Миронова М.І. Інституціоналізація як соціально-економічний феномен. Вісник Херсонського державного університету. Економіка. 2016. Вип. 17. Ч. 3. С. 9-11.
2. Катигрובה О.В. Система інституціоналізації інноваційних процесів в умовах ринкової трансформації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2012. Вип. 143. С. 34-37.
3. Індикатори науки та інновацій: міжнародні стандарти та практика їх використання в Україні / за ред. Єгорова І.Ю. Київ: НАН України, ДУ ІЕП, 2016. 154 с. Yehorov, I.Y., 2016.
4. Жаворонков В.О. Теорія та практика проведення інституціональних змін. – Київ: ЦУЛ, 2015. 428 с.
5. The Global Innovation Index 2023: Innovation in the face of uncertainty. 16th

ed. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>. [Accessed 14.02.2024]

6. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. Київ: УкрІНТЕІ, 2019. 80 с.

7. Реалізація середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня у 2021 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, О.Ф. Паладченко, І.В. Молчанова, О.П. Кочеткова. К.: УкрІНТЕІ, 2022. 95 с.

8. Науково-технічна та інноваційна діяльність у 2021 році: пріоритети та їхня реалізація, проблеми та можливі інструменти вирішення. 12 серпня 2022 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/naukovo-tehnichna-ta-innovacijna-diyalnist-u-2021-roci-prioriteti-ta-yihnya-realizaciya-problemi-ta-mozhlivi-instrumenti-virishennya> (дата звернення 14.02.2024).

9. Гражевська Н.І., Заваженко А.О. Інституційні пастки ринкового реформування економіки України. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2019. Вип. 820. Економіка. С. 3-10.

10. Стан інновацій в Україні під час війни. 28 травня 2023. URL: https://www.slideshare.net/APPAU_Ukraine/ss-258071994 (дата звернення 14.02.2024).

11. Вдовенко Н.М., Наконечна К.В. Особливості структурних змін в економіці України. *Економіка АПК*. 2018. № 9. С. 56-61.

12. Реалізація середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня та отримані результати у 2022 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда, Н.Ю. Швед, Т.В. Гаврис, А.Б. Осадча. К.: УкрІНТЕІ, 2023. 95 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2023/07/25/Analit.dov.Realiz.serednostrok.prior.napr.innov.diyaln.2022-25.07.2023.pdf> (дата звернення 14.02.2024).

13. Сіденко В.Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 1. С. 1-30.

14. Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя / за ред. В.Д. Базилевича, В.Л. Осецького. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка; НДС “ЦЕД”;

ТОВ “Сік Груп Україна”, 2018, 536 с.

15. Марков Б.М. Структурні зміни у системі економічних явищ та процесів. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 22. С. 45 – 50.

References

1. Myronov, Y.B. and Myronova, M.I., (2016), “Institutionalization as a socio-economic phenomenon”, *Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ekonomika*, vol. 17, no. 3, pp. 9-11.

2. Katyhrobova, O.V., (2012), “The institutionalization system of innovative processes in the market transformation”, *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, vol. 143, pp. 34-37.

3. Yehorov, I.Y. (2016), *Indykatory nauky ta innovatsij: mizhnarodni standarty ta praktyka ikh vykorystannia v Ukraini* [Indicators of Science and Innovation: International Standards and Practice of Their Use in Ukraine], National Academy of Sciences of Ukraine, Institute for Economics and Forecasting, Kyiv, Ukraine.

4. Zhavoronkov, V.O., (2015), *Teoriia ta praktyka provedennia instytutsional'nykh zmin* [Theory and practice of institutional change], Educational Literature Center, Kyiv, Ukraine.

5. The World Intellectual Property Organization, (2023), “*The Global Innovation Index 2023: Innovation in the face of uncertainty*”, 16th ed., available at: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>. (Accessed 14.02.2024).

6. Pysarenko, T.V., Kvasha, T.K., Rozhkova, L.V., Paladchenko, O.F. and Bohomazova, V.M., (2019), *Stan innovatsijnoi diial'nosti ta diial'nosti u sferi transferu tekhnolohij v Ukraini u 2018 rotsi: analitychna dovidka* [The state of innovative activity and activity in the technology transfer field in Ukraine in 2018: analytical reference], UkrINTEI, Kyiv, Ukraine.

7. Pysarenko T.V., Kvasha T.K., Paladchenko O.F., Molchanova I.V. and Kochetkova O.P., (2022), *Realizatsiia seredn'ostrokovykh priorytetnykh napriamiv innovatsijnoi diial'nosti zahal'noderzhavnoho rivnia u 2021 rotsi: analitychna dovidka* [The implementation of the medium-term priority directions of innovative activity at the national level in 2021: analytical report], UkrINTEI, Kyiv, Ukraine.

8. Ministry of Education and Science of Ukraine, (2022), “*Scientific, technical*

and innovative activities in 2021: priorities and their implementation, problems and possible solution tools. August 12, 2022”, available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/naukovo-tehnichna-ta-innovacijna-diyalnist-u-2021-roci-prioriteti-ta-yihnya-realizaciya-problemi-ta-mozhlivi-instrumenti-virishennya> (Accessed 14.02.2024).

9. Hrazhevskaya, N.I. and Zavazhenko, A.O., (2019), “Institutional Traps of Market Reforming of Ukrainian Economy”, *Naukovyy visnyk Chernivetskoho universytetu, Ekonomika*, vol. 820, pp. 3-10.

10. Anhel, Ye. (2023), “The state of innovations during the war in Ukraine. May 28, 2023”, available at: https://www.slideshare.net/APPAU_Ukraine/ss-258071994 (Accessed 14.02.2024).

11. Vdovenko, N.M. and Nakonechna, K.V., (2018), “Features of structural changes in Ukraine's economy”, *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 56-61.

12. Pysarenko T.V., Kuranda T.K., Shved N.YU., Havrys T.V. and Osadcha A.B., (2023), “The medium-term priority directions implementation of the innovative activity at the industry level and the results in 2022: analytical report”, UkrINTEI, Kyiv, Ukraine, available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2023/07/25/Analit.dov.Realiz.serednostrok.prior.napr.innov.diyaln.2022-25.07.2023.pdf> [Accessed 14.02.2024].

13. Sidenko, V.R., (2018), “Global structural transformations and trends of Ukrainian economy”, *Ekonomika i prohnozuvannya*, vol. 1, pp. 1-30.

14. Bazylevych, V.D. and Osetskyy, V.L., (2018), *Ekonomichna stratehiia ta polityka realizatsii ievropejs'koho vektoru rozvytku Ukrainy: kontseptual'ni zasady, vyklyky ta protyrichchia* [Economic strategy and policy of the realization of the European vector of Ukrainian development: conceptual principles, challenges and contradictions], KNU imeni Tarasa Shevchenka, NDS “ERC”, TOV “Sik Hrup Ukrayina”, Kyiv, Ukraine.

15. Markov, B.M., (2017), “Structural changes in the system of economic phenomena and processes”, *Prychornomorski ekonomichni studiyi*, vol. 22, pp. 45-50.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2024 р.